

Vuoden 2016 talousarviolaadinnan kehys

VD/5436/02.01.00.00/2015
KN/PM/PO/HY-L

Yleinen taloudellinen tilanne

Suomen työttömyys on korkealla ja kansantalous on ollut taantumassa useamman vuoden ajan. Suomen kokonaistuotanto supistui 0,1 prosenttia vuonna 2014 ja valtionvarainministeriön kevään taloudellisen katsauksen mukaan kokonaistuotannon ennustetaan kasvavan vuonna 2015 vain 0,5 prosenttia heikon viennin ja kotimaisen kysynnän johdosta. Vuoden 2016 kasvuksi oletetaan 1,4 prosenttia kotimaisen kysynnän kasvuun perustuen, ja vuoden 2017 BKT-kasvuksi oletetaan 1,5 prosenttia.

Ansiotasoa kasvaa 1,2 prosenttia vuonna 2015, seuraavina kahtena vuotena ansiotason ennustetaan nousevan korkeintaan puolellatoista prosentilla vuodessa. Palkkasumma kasvoi vuonna 2014 vain 0,6 prosenttia vaikeasta työtilanteesta johtuen. Palkkasumma kasvaa valtiovarainministeriön arvion mukaan 1,5 prosenttia vuonna 2015 ja 1,6 prosenttia vuonna 2016.

Työmarkkinoiden tilanne pysyy edelleen haastavana, työttömyysasteen ennustetaan nousevan tänä vuonna 8,8 prosenttiin (Tilastokeskus). Työllisten määrän ennustetaan olevan 0,3 prosenttia suurempi kuin 2014, mutta työn tuottavuuden kehitys pysyy edelleen vaisuna. Kotitalouksien reaalityulojen kasvua tukee poikkeuksellisen maltillinen hintojen nousu, joka johtuu pääasiassa öljyn markkinahinnan laskusta. Inflaation ennustetaan jäävän 0,3 prosenttiin ja siitä iso osa on veronkorotusten hintojen nostavaa vaikutusta.

Hallitusohjelmassa esitetään toimenpiteitä, joilla nostetaan Suomen talous kestäväan kasvuun ja kohenevan työllisyyden uralle. Toimenpiteillä tulee olemaan suuria vaikutuksia kuntien talouteen ja toimintaan, mutta toimenpiteitä ei ole esitetty sellaisella tarkkuudella, että vaikutuksia Vantaan taloudelle voitaisiin vielä arvioida. Kehys perustuu valtiovarainministeriön kevään 2015 taloudellisessa katsauksessa esitettyihin kasvuarvioihin, joissa ei ole vielä huomioitu hallitusohjelman vaikutusta. Kaupunginjohtajan talousarvioesitykseen päivitetään hallitusohjelman, valtion budjettiesityksen sekä kuntatalousohjelman vaikutukset.

Vuoden 2016 talousarvion kehys

Vuoden 2016 käyttötalous- ja investointikehys perustuvat valtuustokauden strategiaan sekä talouden tasapainottamis- ja velkaohjelmassa sovittuihin keskeisiin linjauksiin, toimintamenojen kasvuun, investointitasoon sekä toimialojen laatiin TVO-jatkotoimenpiteisiin. Kehyksen kunnallisveron verotuloarvio perustuu vuoden 2015 veroprosenttiin. Valtionosuusarviossa on huomioitu kaupungin ikäryhmittäinen väestö 1.1.2015, aiemmin päätetyt valtionosuusleikkaukset sekä valtionosuusuudistuksen mukaiset lisäykset Vantaalle. Valtionosuusarviossa ei ole huomioitu valtionosuusuudistuksessa sovittua valtion ja kunnan välistä kustannustenjaon tarkistusta, jonka toteuttamisesta vuonna 2016 ei ole vielä varmuutta. Heikko talouskasvu, vuoden 2014 ennakonpidätyksen alaisten tulojen kehityksestä saadut ennakkotiedot, heikko työllisyystilanne sekä vielä valmistelussa olevat hallitusohjelman toimenpiteet, julkisen talouden suunnitelma ja kuntatalousohjelma ja valtion budjettiesitys luovat suurta epävarmuutta kaupungin tulopohjan kehitykseen.

Kaupungin verotulot kasvoivat i vuonna 2014 vain 0,9 prosenttia edellisvuoteen verrattuna. Kuntien verotuloennusteeseen, kuntakohtaisen ennustekehikkoon, yritysten vuodelle 2014 maksamien ennakko- ja täydennyksiin ja alkuvuoden toteumiin perustuvan verotulojen toteuma-arvion mukaan verotuloja saadaan vuonna 2015 934 milj. euroa, jolloin vuosikasvu jäisi 1,1 prosenttiin edellisvuoteen verrattuna. Vuoden 2015 kunnallisverojen verotuloennusteeseen vaikuttaa verottajalta saatu ennakkotieto, jonka mukaan Vantaan ansiotulokehitys, erityisesti palkkatulojen kehitys, oli tulotilaston mukaisesti muihin suuriin kaupunkeihin nähden heikko, joten Vantaan maksuunpantava vero tulee alenemaan vuoden 2014 osalta. Siten Vantaan jako-osuutta vuodelta 2014 todennäköisesti pienennetään ja marraskuussa tehtävä oikaisuutilitys vuodelta 2014 tulee olemaan kehityksen laadintahetken tietojen perusteella reilusti miinusmerkinen. Kunnallisveron tuotto alittaa talousarviossa oletetun noin 15 milj. eurolla, yhteisö- ja kiinteistöveron ennustetaan toteutuvan talousarvion mukaisesti.

Vuoden 2016 yhteisöverotuloihin vaikuttaa kuntaryhmän jako-osuuden pienentäminen 5 prosentilla. Kaupungin arvioidaan saavan verotuloja yhteensä 972 milj. euroa. Kunnallisverojen arvioidaan kasvavan 5,8 prosenttia; kasvuun vaikuttaa vuoden 2015 verotuloista ennakoitu palautus vuodelle 2014. Yhteisöverojen arvioidaan vähenevän -14,3 prosenttia kuntaryhmän jako-osuuden pienenemisestä ja heikosta talouskasvusta johtuen. Kiinteistöverojen arvioidaan vuoden 2015 veroprosenteilla kasvavan noin 4 prosenttia.

Vuonna 2015 kaupunki saa valtionosuuksia 149,6 miljoonaa euroa ministeriöiden (VM ja OKM) päätösten mukaisesti. Vuonna 2016 arvioidaan valtionosuuksia saatavan 168,4 miljoonaa euroa. Kehysarvio vuodelle 2016 on tehty valtionosuusuudistuksen mukaisten laskentaperiaatteiden mukaisesti, arviossa on huomioitu uudistuksen porrastuksen mukainen korotus 50 euroa / asukas sekä Vantaan väestökehitys. Vuonna 2016 tehtäväksi aiemmin sovittua valtion ja kuntien välistä kustannustenjaon tarkistusta ei ole huomioitu. Valtionosuudet kasvavat 12,6 prosenttia vuoteen 2015 nähden. Valtionosuuksien arvioidaan laskevan vuonna 2017, kun perustoimentulotuen maksatus siirretään Kelan tehtäväksi.

Vuoden 2016 verorahoitukseksi arvioidaan yhteensä 1 140 milj. euroa, mikä tarkoittaa noin 5 prosentin kasvua vuoden 2015 toteuma-arvioon nähden. Verorahoituksen oletetaan kasvavan vuonna 2017 0,4 prosenttia valtionosuuden laskun johdosta. Vuosina 2018–2019 kasvua ennakoitaan noin 3 prosenttia vuosittain. Verotulo- ja valtionosuusarviota tarkennetaan kaupunginjohtajan talousarvio- ja taloussuunnitelmaesityksiin muun muassa hallitusohjelman toimenpiteiden ja veroperustemuutosten vaikutusten tarkennuttua.

Korkokulut kasvavat taloussuunnitelmakaudella lainakannan kasvusta sekä lainojen marginaalien nousemisesta johtuen. Vuonna 2015 korkokulujen arvioidaan pysyvän matalan korkotason johdosta noin 10 milj. euron tasolla. Vuoden 2016 korkokulut ovat kehyksessä 11,7 milj. euroa, taloussuunnitelmakauden korkokulut ovat arvioita, jotka perustuvat maltilliseen korkojen ja marginaalien kasvuun sekä oletettuun lainakannan kasvuun. Korkotuotot kertyvät HSY:lle myönnettyistä lainoista, rahoitustuotot muodostuvat osinkotuotoista lähinnä Vantaan Energialta.

Kehyksen toimintatuotot perustuvat toimialojen näkemyksiin tulevien vuosien tulokehityksestä. Toimintamenojen kehysvalmistelu perustuu talouden tasapainottamis- ja velkaohjelman mukaiseen 1,5 prosentin vuosittaiseen kasvuun. Toimintakuluissa on huomioitu erikseen esimerkiksi erikoissairaanhoidon, toimeentulotuen sekä työmarkkinatuen kuntaosuuden korkea kasvu sekä tietojärjestelmälisenssien siirto investointiosasta käyttötalouteen. Toimintakulujen kasvuksi muodostuu 2,8 prosenttia, toimintatuottojen 2,9 prosenttia ja toimintakatteen 2,8 prosenttia vuoden 2015 toteumaennusteeseen nähden. Kaupunkitason kehys sisältää tämän hetken näkemyksen mukaisen varauksen Kehäradan liikennöinnin alkamisesta aiheutuvaan joukkoliikenteen kuntaosuuteen sekä Helsingin Seudun Liikenne- ja liikennöintiyhtiön (HSL) infrayhteyksijärjestelmän mukaisen vaikutuksen tuloihin ja menoihin. Joukkoliikenteen tulot ja menot tarkistetaan kaupunginjohtajan talousarvioesitykseen Kehäradan liikennöinnin ja HSL:n infrakorvausjärjestelmän vaikutusten tarkennuttua. Myös HUS erikoissairaanhoidon tulot ja menot tarkennetaan kaupunginjohtajan esitykseen.

Maltillisen verotulokasvun ja valtionosuusleikkausten jatkuessa investointien tulorahoituskyvyn kasvattaminen ja velkaantumiskehityksen hallintaan saaminen edellyttävät alhaista menokasvutasoa koko taloussuunnitelmakauden ajan. Vuosien 2017–2019 toimintakulujen kehitys perustuu laskennalliseen 1,5 prosentin tasoon.

Kaupungin poistojen määrä nousee merkittävästi vuodesta 2015 lähtien Kehäradan valmistumisesta johtuen. Vuoden 2015 sekä tulevien vuosien poistotaso tarkentuu heinä-elokuussa, kun Kehärata kirjataan kirjanpidossa valmiiksi ja radan noin 250 milj. euron investointimenot jaetaan oikeisiin käyttöomaisuusluokkiin (rakennukset, tiet, sillat, rata). Poistotason arvioidaan tämän hetkisen arvion mukaan nousevan 100 milj. euron vuositasolle taloussuunnitelmakaudella.

Kaupungin kokonaisinvestointitaso vuonna 2014 oli 159 milj. euroa ja kaupungin omien investointien bruttoinvestoinnit (ilman Kehärataa ja Kehä III:a) olivat 89 milj. euroa. Kehärata valmistuu vuonna 2015 ja Kehä III tarvitsee enää pienen varauksen tuleville vuosille. Kehyksessä kaupungin bruttoinvestointitaso on 98 milj. euroa (netto 93,8 milj. euroa) ja kokonaisinvestointitaso liikelaitokset ja rahastot mukaan lukien noin 104 milj. euroa (netto 100 milj. euroa). Kehys sisältää maapoliittisen ohjelman mukaisen varauksen maanhankintaan sekä varauksen Apotti-tietojärjestelmän hankintaan. Vuoden 2016 kaupungin investoinneista (ilman Kehärataa ja Kehä III) katetaan kehysvalmistelutilanteen arvion mukaan tulorahoituksella 78 prosenttia ja kokonaisinvestoinneista 73

prosenttia. Valtio maksaa Kehä III toisen vaiheen rakentamispalveluista takaisin noin 20 milj. euroa vuosina 2016 ja 2017, mikä parantaa kaupungin rahoitusasemaa ko. vuosina. Kaupunki joutuu vielä kasvattamaan lainakantaansa kehysarvioiden toteutuessa noin 18 milj. eurolla vuonna 2016.

Taloussuunnitelmakauden aikana investointitasoa nostavia erityisasioita ovat Myyrmäen terveysaseman osakkeiden lunastus vuonna 2017 sekä Apotti-tietojärjestelmän hankinta. Taloussuunnitelmakaudella tavoitellaan vuosikatteen kasvattamista kohti 100 milj. euron investointitasoa. Tavoitetilanteessa taloussuunnitelmakauden lopussa kaupunki pystyisi rahoittamaan investointinsa tulorahoituksella.

Esitykset talouden tasapainottamis- ja velkaohjelman jatkotoimenpiteiksi

Valtuusto asetti sitovaksi tavoitteeksi vuodelle 2015: *"Talouden tasainottamis- ja kehittämistoimenpiteet päivitetään ja ne käsitellään kevään 2015 valtuustoseminaarissa."*

Toimialat ovat valmistelleet taloussuunnitteluprosessissa esityksensä talouden tasapainottamis- ja kehittämistoimenpiteiksi (TVO- jatkotoimenpiteiksi) tulosalueittain ja ne käsiteltiin valtuustoseminaarissa 21.-22.5.2015. Toimialojen esityksiä täydennettiin ja muokattiin valtuustoseminaarissa saadun palautteen perusteella.

Valtuustoseminaarin palautteilla täydennetyt esitykset talouden tasapainottamis- ja kehittämistoimenpiteiksi (TVO-jatkotoimenpiteet) ovat liitteenä.

Esitykset sitoviksi tavoitteiksi vuodelle 2016

Valtuustokauden strategiaa toteutetaan vuosittain valtuustotasoisten sitovien tavoitteiden sekä toimialojen tavoitteiden ja tulokorttien kautta. Sitovat tavoitteet ovat valtuustossa hyväksyttäviä toiminnallisia ja taloudellisia tavoitteita, jotka edistävät valtuustokauden strategisten päämäärien toteutumista. Esitykset vuoden 2016 sitoviksi tavoitteiksi käsitellään valtuustoseminaarissa 3.9.2015 ja lopullisesti sitovat tavoitteet hyväksytään kaupunginvaltuustossa talousarviokäsittelyn yhteydessä marraskuussa 2015. Sitovien tavoitteiden valmistelussa huomioidaan valtuustokauden strategian väliarviointi.

Kaupunginhallitus 8.6.2015 § 8

Kaupunginjohtajan esitys:

Päätetään

- a) hyväksyä vuoden 2016 talousarvion käyttötalouden ja investointien laadintakehys liitteen mukaisesti,
- b) ohjeistaa toimialoja laatimaan investointisuunnitelmansa kaikkien talousarvion hankeryhmien osalta kymmenvuotiskaudelle 2016–2025,
- c) hyväksyä liitteenä olevat esitykset talouden tasapainottamis- ja kehittämistoimenpiteiksi (TVO- jatkotoimenpiteet) vuosille 2015–2017 noudatettavaksi talousarvioesitysten laadinnassa ja
- d) esittää vuoden 2016 talousarvion laadintakehys sekä talouden tasapainottamis- ja kehittämistoimenpiteet tiedoksi kaupunginvaltuustolle

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Kaupunginvaltuusto 15.6.2015 § 8

Kaupunginhallituksen esitys:

Päätetään merkitä tiedoksi vuoden 2016 talousarvion laadintakehys sekä talouden tasapainottamis- ja kehittämistoimenpiteet.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Liitteet:

- Kehystaulukot

- Esitys talouden tasapainottamis- ja kehittämistoimenpiteiksi 2015–2017 (TVO-jatkotoimenpiteet)

Muutoksenhakuohje: 4.1. Valituskielto

Lisätiedot:

talousjohtaja Patrik Marjamaa, puh. 050 310 6906, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi
talousarviopäällikkö Pia Ojavuo, puh. 043 824 9254, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi